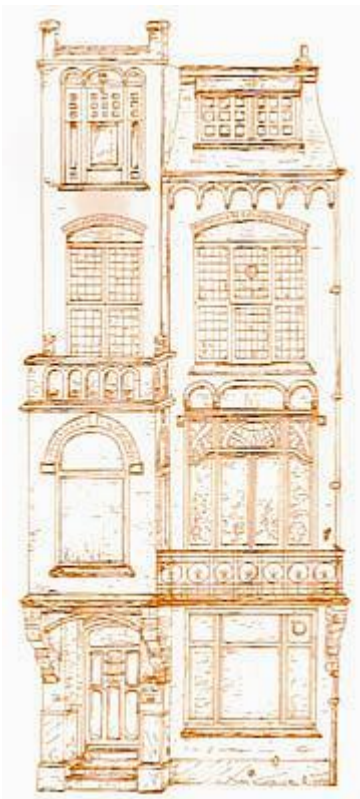

De Christelijke School van Duivendrecht

De Kleuterschool

In een ander artikel heb ik al eens geschreven over de Christelijke School van Duivendrecht. Ik was er leerling van 1945 – 1951. Hier wil ik dat nog eens wat uitgebreider doen. En laat ik maar bij het begin beginnen. Bij de kleuterschool dus.

Die kleuterschool was in een apart gebouwtje dat achter de Lagere School stond. Een beetje primitief was het wel. De oorspronkelijke school was in 1943 afgebrand en men had met schaars voor handen zijn de materialen een nieuw houten schooltje gebouwd. Er was bij voorbeeld geen toilet. Plassen dat moest in het gebouw van de Lagere School. Een jongere kleuter kreeg dan een oudere kleuter mee als een soort van 'body guard'. De keer dat mij die eer te beurt viel, body guard zijn, herinner ik me niet als een groot succes. De kleinere kleuter die aan mijn zorgen werd toevertrouwd bleek een hele serie door zijn moeder zelf gebreide onderbroeken te dragen, die ik met geen mogelijkheid kon verwijderen om hem zijn plasje te laten maken. Met het breiwerk aan de knieën bracht ik hem weer terug naar de kleuterschool, waar de leidsters ons weinig enthousiast ontvingen. Ik herinner me niet dat ik daarna nog een keer met deze eervolle opdracht belast werd.

Woonhuis van Dr. Montessori in Amsterdam Zuid. Van 1945-1952.

De twintigste eeuw was de eeuw van het kind. Direct na 1900 hadden pedagogen als Montessori, Petersen en Parkhurst nieuwe ideeën gelanceerd, die hun weg naar gezin en school sindsdien op vele plaatsen gevonden hadden. Amsterdam was het onderwijsparadijs waar de toepassing van het gedachtegoed van Mevrouw Montessori op ruime schaal gerealiseerd was. Maar deze vernieuwing was bij de Zuidelijke gemeentegrens duidelijk abrupt gestopt. Keuzevrijheid - hoog in het vaandel bij Mevrouw Montessori - stond op een laag pitje in mijn kleuterschooltje. En dat in het jaar dat Montessori Amsterdam als woonplaats gekozen had. Wat je ging doen was al voor je gekozen door de leidsters als je binnenkwam 's morgens. In de vorm van een stukje speelgoed dat op je tafeltje voor je klaarstond en waarmee je geacht werd je de komende uren te vermaken. Dat stukje speelgoed en niets anders.

Mijn ouders hadden me naar de kleuterschool gestuurd, een paar maanden voordat ik naar de lagere school zou gaan. 'Om vast aan school te wennen'. Dat vonden ze

noodzakelijker dan ik zelf. Ik was met plezier thuis gebleven om pas te gaan wennen op de dag dat ik bij Juffrouw van Bruinisse de eerste klas binnenstapte.

Mijn zusje Ingrid had dat anders aangepakt. Toen een paar vriendinnetjes uit het straatbeeld verdwenen, omdat hun ouders ze op de kleuterschool hadden ingeschreven, besloot ze om daar dan maar met ze te gaan spelen. Misschien was de gewoonte van alleen dat stukje speelgoed op tafel om mee te spelen inmiddels afgeschaft, een feit was dat Ingrid juist liever op school was dan thuis. Moeder zal wel gedacht hebben dat ze wat lang wegbleef als ze op straat ging spelen. Aan die latente verwondering kwam een eind toen een juf van de school op bezoek kwam en vertelde dat aan de toelating tot de kleuterschool toch enige formaliteiten verbonden waren. En er werd vanuit gegaan dat je ook naar de Lagere School naast dat gebouwtje zou gaan mettertijd. Deze gedwongen winkelnering viel niet zo in de smaak in de Plataanstraat en dus speelde Ingrid weer thuis en op straat.

Het hoofd van de kleuterschool was Juffrouw Pasterkamp. Ze ging trouwen met de Heer Kramer, die een taxibedrijf runde achter in het dorp. Een bekend bedrijf. Met Volkswagenbusjes – toen erg nieuw – vervoerde hij mensen die speelden in de films die werden opgenomen in de Cinetone studio's aan de Duivendrechtse kade. Zo leverde hij zijn bijdrage aan de activiteiten in Nederlands Hollywood uit die dagen.

Juffrouw Pasterkamp was overigens niet de enige die trouwde dat jaar. De anderen waren Femmie van Dijk en ik. Een soort van nagespeelde bruiloft op de kleuterschool, misschien wel in navolging van de stap die Juffrouw Pasterkamp gezet had. Er zijn zelfs foto's gemaakt van deze gebeurtenis. Ik kan er geen meer vinden. Maar ik herinner me dat ik er niet echt vrolijk bij keek bij deze poespas. Dat lag overigens niet aan Femmie. Dat was een vrolijk meisje, met een gulle hartelijke lach.

De Lagere School

Daarna dus de Lagere School, waar ik al vrij uitgebreid over geschreven heb ik het eerdere artikel. Het was een echte dorpsschool. De voorzieningen staken wat pover af bij die in het naburige Amsterdam. Geen gymzaal, geen schoolzwemmen, geen schooltuinen. Maar als je het Verkeersdiploma moest halen dan rukte het integrale Korps Rijkspolitie van het dorp uit om dat examen te begeleiden. En het Diploma, het eerste dat ik haalde, was prachtig. Goud en blauw met het wapen van Nederland, uitgegeven door de Vereniging voor Veilig Verkeer. En de handtekeningen van Meester Grimme en een paar van die Rijkspolitieagenten. We reden op de fiets helemaal naar Amsterdam om daar te laten zien dat we de verkeersregels die we geleerd hadden konden toepassen, de nodige voorzichtigheid in acht nemende.

Dat we ons konden redden op de fiets in Amsterdam was noodzakelijk. Na de zesde klas moesten we er allemaal heen voor onze volgende school. Gelukkig was het verkeer toen nog niet zo druk als tegenwoordig.

In de stad op school

De overgang van die veilige dorpsschool naar de veel strenger gereguleerde scholen in Amsterdam was groot. Voor ons allemaal wel, denk ik. En voor mij nog een beetje extra. De meeste van mijn klasgenoten gingen samen naar de MULO op het Borssenburgplein, vlak voorbij de Berlagebrug. Ik ging in mijn eentje naar de HBS op de Polderweg. Maar dat bleek een brug te ver. Ik vervolgde die loopbaan op de Frankendael MULO in de Watergraafsmeer en tenslotte de Gemeentelijke Kweekschool op de Nieuwe Prinsengracht.

Maar ook het Borssenburgplein was niet zonder problemen voor de kinderen die erheen gingen. In de bosjes tussen de Duivendrechtse brug en Betondorp werkte ik van diverse rapporten van Duivendrechtse vriendjes de cijfers wat bij. Een drie is wel te vermommen tot acht en ik stond bekend om mijn nette handschrift in die dagen.

Maar laat ik er geen negatief verhaal van maken. Op de Christelijke School hadden we een puik schooltijd in een veilige, kleinschalige omgeving. In een dorp waar het voor kinderen in de lagere schoolleeftijd goed toeven was. Waar we les kregen van onderwijzers en onderwijzeressen waaraan ik goede herinneringen bewaar.

Het schoolgebouw

Het gebouw was een typisch schoolgebouw uit het begin van de twintigste eeuw. Een rijtje lokalen achter elkaar. Gelegen aan een gang en onderling verbonden door tussendeuren. Als het tijd was dan werd er door leerlingen van Meester Grimme op de raampjes van de tussendeuren getrommeld. In de volgende klas mocht er dan

weer een leerling op de volgende tussendeur trommelen enzovoort tot iedereen wist dat het tijd was. En als we naar binnen gingen vanaf de speelplaats dan klonk er ook geen schoolbel of sirene. Meester Grimme had een fluitje in de vorm van een plastic pistooltje waar hij op blies. Dan gingen we klas bij klas staan en liepen vervolgens naar binnen.

Tegenover de klaslokalen waren de toiletten en de kolenhokken waarin de turf en cokes lag om de hoge salamanderkachels in de lokalen te stoken als het winter was. De hele school was gelijkvloers en er was niet voor elke jaarklas een apart lokaal. Als ik het me goed herinner waren er vier lokalen, elk met een soort erkertje dat uitkeek op de boerderij van De Vries naast de school. Het boerenle-

ven leerden we niet van de schoolplaat van Scheepstra en Walstra kennen. We keken gewoon door het erkertje naar buiten.

Tekenles

Na de Tweede Wereldoorlog had zich in de beeldende kunst een revolutie voltrokken. Schilders uit Copenhagen, Brussel en Amsterdam verenigden zich. COBRA was een feit. Carel Appel, een van hen, bracht veel hoofden in het vaderland aan het schud-

den met zijn uitspraak "Ik rotzooi maar wat aan." En met de schilderijen die hij maakte. Dat kon een kind!

Op de Christelijke Lagere School van Duivendrecht hadden deze nieuwe ideeën, die ook het onderwijs bereikten, nog geen ingang gevonden. Wij rotzoiden niet maar wat aan. We hadden tekenvoorbeelden van Zwier en Jansma die we nauwkeurig natekenden. Als je bij Meester Grimme – hij kon zelf prachtige bordtekeningen maken – het tekenvoorbeeld 'Rotsbrug in Argentinië' natekende, dan kreeg je een tien. Wie nog wel eens een tien wilde halen tekende die rotsbrug na een paar weken nog een keer. En jawel hoor: weer een tien. Ik heb op het internet lang naar die rotsbrug gezocht, maar vond hem niet. Daarom een ander tekenvoorbeeld om te laten zien hoe wij onze tekenkunst verfijnden.

Wandschildering van Carel Appel in het Stedelijk Museum van Amsterdam

Tekenvoorbeeld van Zwier en Jansma

Schrijfles

We hadden ook voorbeelden om te leren schrijven. Schrijven ging nog met een kroontjespen die je in een potje inkt doopte. Het was een ingewikkelde kunst. Met name het dik-dun vereiste veel oefening. We schreven een lopend schrift met de letters schuin en aan elkaar. Op papier met 'spoorlijntjes'. Het was de kunst om tussen die lijntjes te blijven. Als je pen naar boven ging op het papier moest je met een dun lijntje schrijven. Als je pen naar beneden ging dan schreef je met een dik lijntje.

Juffrouw van Bruinisse leerde ons de kunst van het schrijven in de eerste klas. Ze was de schrijfkunst zelf ten volle meester. En dat gold ook voor Juffrouw van Ee in de derde klas. Dik – dun was voor hen geen probleem.

De onderwijzer(es)
der klasse,

E. van Bruinisse
Het Hoofd der school,

[Handwritten signature]

De onderwijzer(es)
der klasse,

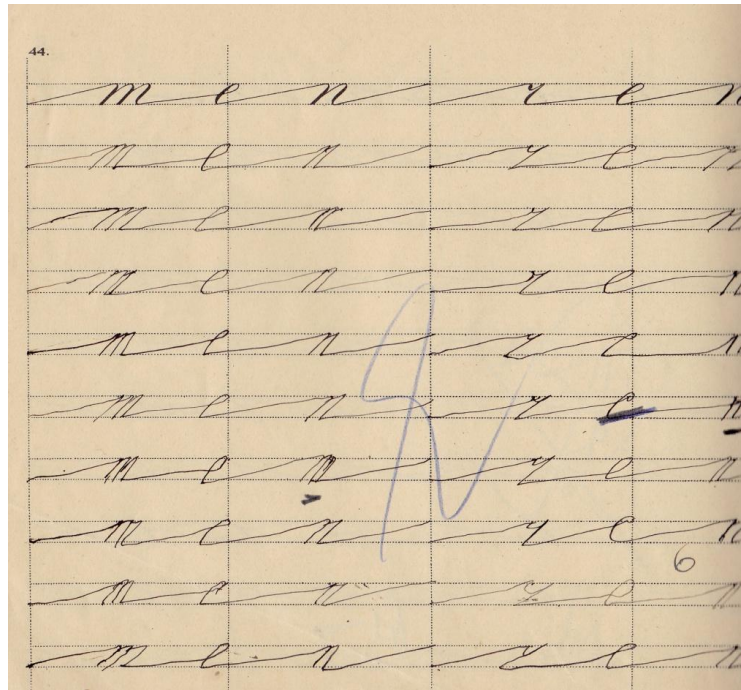
J. van Ee
Het Hoofd der school,

[Handwritten signature]

Voor ons nog wel. Ik weet niet meer welke schrijfmethode er gebruikt werd, maar een veelgebruikte was in die tijd de methode van de heren Hoogenboom en Moerman.

Ik vond op het internet een boekje met voorbeelden voor kinderen in de eerste klas. Dat voorbeelden naschrijven in een boekje, dat deden we niet. Al schrijven Hoogenboom en Moerman dat de schrijfboeken zeer laag in prijs zijn, ik weet wel zeker dat ze toch nog te duur waren in de ogen van onze zuinige Calvinistische opvoeders. Wij schreven het voorbeeld over op een los blaadje met spoorlijntjes. Nog lager in prijs.

Willy, de eigenaresse van het boekje van het internet, bracht het met haar pennenkunst tot een zesje.

De Rekenles

Onderwijs was Openbaar of Bijzonder. Bijzonder betekende Katholiek of Protestant in Duivendrecht. En de confessionele aard van het beestje weerspiegelde zich in de keuze van de methodes. Maar dat gold niet voor de rekenles. Het rekenen was cijferend rekenen. En dat leerden we uit het boekje 'Fundamenteel Rekenen' van Diels, Nauta en Zandvoort. Twintig jaar later op de Kweekschool bestudeerden we de methode nog steeds om er vervolgens onze leerlingen mee te leren rekenen. Het hiernaast afgebeelde tweede rekenboek, voor in de tweede klas bij Meester Visser, is van een iets later datum dan toen wij ermee rekenden. De tweede politonele actie was voorbij en uitgever J.B. Wolters zetelde niet langer in Groningen en

Batavia, maar in Groningen en Djakarta. Dat is zonder twijfel het enige wat er veranderde aan het boekje, want dit soort boekjes ging ongewijzigd generaties lang mee. Ik herinner me dat ik een gruwelijke hekel aan die boekjes had.

Bijbelse Geschiedenis

De confessionele aard van het beestje kwam des te meer tot uiting in het vak Bijbelse Geschiedenis. (Bijbelsche nog in die tijd) Het waren de verhalen uit het Oude- zowel als uit het Nieuwe Testament, die dagelijks aan ons voorbij trokken. Verder leerden we Psalmen en Gezangen zingen en het Onze Vader bidden. Bij het verlaten van de school kregen we een bijbeltje. Nieuwe Testament. "De Heer zal U bewaren" schreef meester Grimme voorin. Van de Bijbelverhalen was ik een groot liefhebber. Ik haalde dan ook riante cijfers. Zelfs een keer een 9 op mijn rapport, bij Meester Visser. "Nou jongen, jij moet maar dominee worden". grapte Oom Bob. Dat was de laatste keer dat ik een 9 haalde. Want dominee, dat was nou ook weer niet de bedoeling.

De eerste druk van de Bijbel voor kinderen door Joh. Vreugdenhil kwam uit in de tijd waarin ik de Bijbelverhalen voorgeschoteld kreeg. Het waren niet altijd zoetsappige vertellingen, zoals de titelpagina al laat zien. Wie zich tegen de wil van God verzette kwam vaak van een koude kermis thuis.

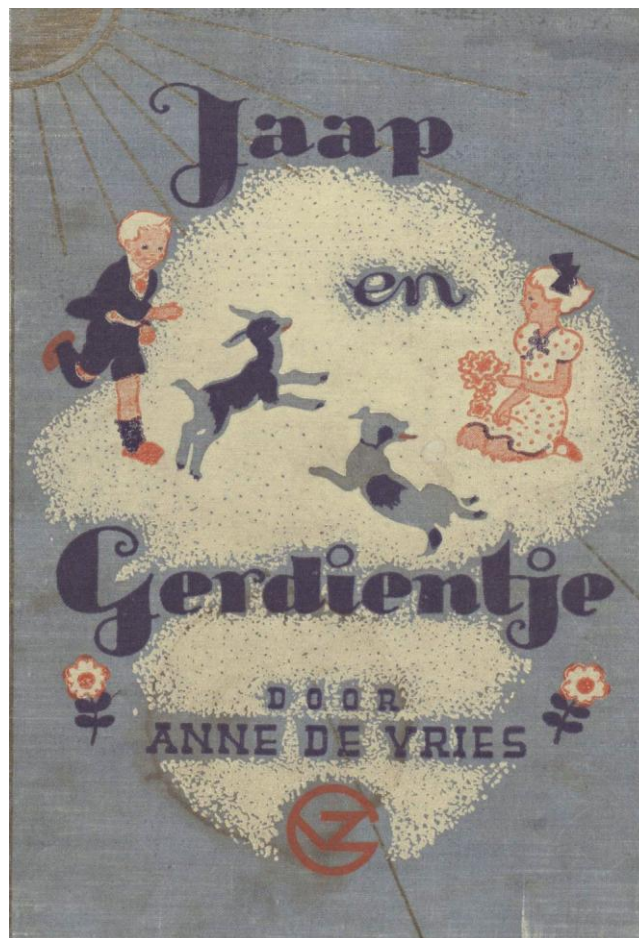

Ik ben achteraf blij dat ik deze verhalen gehoord heb. Het heeft me geholpen schil-derijen te begrijpen uit de Gouden Eeuw. En ook bij het lezen van literatoren als Jan Wolkers, Maarten 't Hart en Jan Siebelink komt wat Bijbelkennis goed van pas.

Jaap en Gerdientje

“Jaap woont op een boerderij aan de rand van het bos. Als hij op een dag buiten speelt komt er een vreemde auto langsrijden. In de auto zit Gerdientje. Haar ouders gaan naar Indonesië en Gerdientje komt bij haar opa en oma wonen. Jaap en Ger-dientje komen bij elkaar in de klas en worden dikke vrienden.”

Dit is het thema van een serie leesboekjes van Anne de Vries. Een Drentse onderwij-zer van Christelijke huize, voornamelijk bekend door zijn boeken over het Drentse jongetje Bartje. De Vries schreef ook een serie leesboekjes over Jaap en Gerdientje. Gerdientje komt bij Opa en Oma wonen, omdat haar vader zendeling is en Gods woord in Ons Indië moet gaan verspreiden. Op school verslonden we deze stichtelij-ke verhalen, evenals die van W.G. van der Hulst, ook een schrijver van kinderboeken over normen en waarden.

De Wet op het Lager Onderwijs van 1920 onderscheidde de vakken A t/m K die op de Christelijke lagere School in Duivendrecht onderwezen moesten worden om voor subsidie van de regering in aanmerking te komen. Ik heb er hierboven een paar van

besproken. Vakken die ik me goed herinner van de school. Andere vakken vallen niet onder die verplichting; de school kiest ze bij voorbeeld vanuit godsdienstige overwegingen. Dat was dan in Duivendrecht de Bijbelse geschiedenis, die me later zou helpen om "Knielen op een Bed Violen" te begrijpen.

Ik ga niet alle vakken bespreken. Als ik ze niet noem, dan kan ik me er niet genoeg van herinneren.

Maar wat ik me heel goed herinner is dat mijn schooltijd op de Christelijke School van Duivendrecht een fijne tijd was, die ik niet graag voor een andere schooltijd zou inruilen.

Maastricht, februari 2012. Fred Kelpin.

fred@kelpin.nl